

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigai

Žiniai:

Lietuvos Respublikos kultūros ministrui Mindaugui Kvietkauskui
Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktoriui Vidmantui Bezarui
Lietuvos Respublikos Seimo Kultūros komitetui
Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybai

Asociacija „Aplinkos ir paveldo saugojimo sąjūdis“ (el. p.: info@apss.lt)

**DĖL KULTŪROS MINISTERIJOS IR KPD BIUROKRATINIO ATSIRAŠINĖJIMO,
NEPATEIKIANT INFORMACIJOS APIE MOKSLINĖS ARCHEOLOGIJOS KOMISIJOS
VEIKLĄ IR VENGIANT SPREŠTI STT NURODYTAS PROBLEMAS**

2020-02-04

Nacionalinę kultūros paveldo apsaugos politiką formuoja Lietuvos Respublikos Seimas, Vyriausybė ir Kultūros ministerija, o tuometis kultūros ministras Arūnas Gelūnas, remdamasis 2012 m. gegužės 15 d. Lietuvos Respublikos Seime patvirtinta Nacionaline valstybės pažangos programa „Lietuva 2030“, 2012 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. IV-811 patvirtino Nacionalinės kultūros paveldo apsaugos politikos gaires, kuriose kaip vienas iš pagrindinių uždavinių nurodyta: „užtikrinti viešojo valdymo institucijų veiklos skaidrumą ir viešosios informacijos prieinamumą visuomenei“.

Kreipiamės į Jus dėl vieno iš atvejų, kurie rodo, kad šis Nacionalinės kultūros paveldo apsaugos politikos gairėse įvardintas uždavinys kol kas lieka tik deklaracija, kurios sistemingai nepaiso ir pati Lietuvos Respublikos kultūros ministerija (toliau – Ministerija), ir Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos (toliau – KPD).

Asociacija „Aplinkos ir paveldo saugojimo sąjūdis“ (toliau – APSS) 2019 m. gruodžio 20 d. kreipėsi į Lietuvos Respublikos kultūros ministrą Mindaugą Kvietkauską ir KPD direktorių Vidmantą Bezarą, nurodydama, kad jau beveik metus visuomenei nėra prieinama Archeologijos tyrimų duomenų bazė ir net minimali informacija apie Mokslinės archeologijos komisijos veiklą, taip pažeidžiant visuomenės teisę žinoti informaciją, nuo kurios priklauso kultūros paveldo vertybių likimas. Todėl priminėme su tuo susijusias Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos (toliau – ir STT) išvadas bei rekomendacijas, pateiktas 2018 m. liepos 18 d. paskelbtoje *išvadoje dėl korupcijos rizikos analizės kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos veiklos srityse* (interneto prieiga: <https://www.stt.lt/lt/menu/korupcijos-prevencija/korupcijos-rizikos-analize/2018-metu-rizikos-analizes/>), ir paprašėme:

„1. Paaiškinti, kodėl, nepaisant Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos išvados, visuomenei nėra prieinama Archeologijos tyrimų duomenų bazė (prieiga internete: <http://archeologijosdb.kpd.lt>) ir net minimali informacija apie Mokslinės archeologijos komisijos veiklą bei jos priimamus sprendimus archeologinių tyrimų srityje;

2. Užtikrinti, kad artimiausiu metu, t. y. nuo 2020 m. sausio 1 d., būtų viešai skelbiamos Mokslinės archeologijos komisijos darbotvarkės ir priimami sprendimai dėl planuojamų archeologinių tyrimų projektų bei atliktų tyrimų pažymų ir ataskaitų;

3. Sudaryti asociacijos „Aplinkos ir paveldo saugojimo sąjūdis“ nariams galimybę stebėti Mokslinės archeologijos komisijos posėdžius – suteikti informaciją apie posėdžių, kurie vyks nuo 2020 m. sausio 1 d., darbotvarkes ir apie šių posėdžių stebėjimo tvarką. (...)

(...) 5. Suteikti informaciją, ar atsižvelgiant į aukščiau pacituotą Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos išvadą yra nustatytos Mokslinės archeologijos komisijos sprendimų priėmimo teisėtumo kontrolės procedūros bei mechanizmai, jei yra – kokie, jei ne – kodėl nenustatyti.“

Kultūros viceministrė Ingrida Veliutė 2020 m. sausio 15 d. rašte S2-151 „Dėl informacijos suteikimo“, kuriuo atsakoma į mūsų prašymus, nurodė, kad „Kultūros ministerija nedisponuoja informacija, susijusia su Asociacijos kreipimesi 1-4 punktuose keliamais komisijos veiklos klausimais (priimti sprendimai, darbo organizavimas, dokumentų viešinimas ir pan.), todėl prašome Departamento pagal kompetenciją pateikti atsakymus Asociacijai, kopiją siunčiant Kultūros ministerijai.“

KPD, kurio Ministerija 2020 m. sausio 15 d. raštu paprašė pateikti atsakymus į 1-4 klausimus, „atsakymą“ jau buvo pateikęs išvakarėse, KPD direktoriaus V. Bezaro 2020 m. sausio 14 d. raštu Nr. (1.29)2-100 „Dėl informacijos suteikimo“ (rengėja – L. Muradian).

Šiame rašte KPD nurodė, kad pirmiausia nuo pačios Ministerijos veiksmų priklausys, kada visuomenei vėl bus suteikta prieiga prie Archeologijos tyrimų duomenų bazės, nes, kaip teigiama, ši prieiga „buvo laikinai užblokuota atsižvelgus į Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą bei gavus skundą dėl asmens duomenų viešinimo“, o atnaujinta bus tada, kai „naudojimasis Duomenų baze bus reglamentuotas teisės aktuose“, o šis klausimas bus sprendžiamas tada, kai kultūros ministras patvirtins Mokslinės archeologijos komisijos nuostatus, kurių projektą KPD pateikė Ministerijai 2019 m. rugpjūčio 8 d., t. y. dar prieš 5 mėnesius.

KPD nepateikė visiškai jokių atsakymų į mūsų asociacijos kreipimesi pateiktus 2 ir 3 prašymus *užtikrinti, kad artimiausiu metu, t. y. nuo 2020 m. sausio 1 d., būtų viešai skelbiamos Mokslinės archeologijos komisijos darbotvarkės ir priimami sprendimai dėl planuojamų archeologinių tyrimų projektų bei atliktų tyrimų pažymų ir ataskaitų; sudaryti asociacijos „Aplinkos ir paveldo saugojimo sąjūdis“ nariams galimybę stebėti Mokslinės archeologijos komisijos posėdžius – suteikti informaciją apie posėdžių, kurie vyks nuo 2020 m. sausio 1 d., darbotvarkes ir apie šių posėdžių stebėjimo tvarką.*

Nors KPD 2020 m. sausio 14 d. rašte Nr. (1.29)2-100 nurodė, kad „MAK posėdžių grafikai skelbiami Departamento tinklalapyje. Šią informaciją galite rasti adresu <http://www.kpd.lt/news/4452/943/Mokslines-archeologijos-komisijos-posedziai/d,pagrindinis.html>“, ši nuoroda nesuteikė mūsų prašytos informacijos, nes nurodytu „adresu“ yra paskelbtas tik Mokslinės archeologijos komisijos posėdžių laikas, bet nėra jokių duomenų apie posėdžių darbotvarkes (žr. priedą Nr. 4). Nepateikta ir jokia informacija apie dalyvavimo Mokslinės archeologijos komisijos posėdžiuose (jų stebėjimo) tvarką.

Todėl esame priversti konstatuoti, kad KPD akivaizdžiai vengia viešinti bent minimalią informaciją apie Mokslinės archeologijos komisijos veiklą bei jos priimamus sprendimus archeologinių tyrimų srityje ir sąmoningai nesudaro visuomenės atstovams sąlygų stebėti šios komisijos posėdžius.

Be to, absurdiška, kai vienas viešojo administravimo subjektas (Ministerija) nesuteikia informacijos, nurodydamas tai padaryti kitam (KPD), o pastarasis nurodo, kad negali to padaryti, kol pirmasis neatliks tam tikrų veiksmų (nepatvirtino Mokslinės archeologijos komisijos nuostatų).

Vertiname tokį atsirašinėjimą kaip vengimą spręsti nurodytas problemas, ignoruojant STT 2018 m. liepos 18 d. išvadoje pateiktą rekomendaciją užtikrinti veiklos atsparumą korupcijai, aiškumą ir nedviprasmiškumą, imantis veiksmų, „kad archeologinių tyrimų duomenų bazė veiktų tinkamai ir savalaikiai, joje būtų pateikiama aktuali informacija, viešinami Mokslinės archeologijos komisijos planuojami posėdžiai, posėdžių protokolai, dalyvavę komisijos nariai, svarstyti projektai, ataskaitos ir kita aktuali informacija“.

Taip pat manome, kad KPD 2020 m. sausio 14 d. rašte Nr. (1.29)2-100 manipuliuoja Bendroju duomenų apsaugos reglamentu, kai juo remdamasis aiškina savo sprendimą užblokuoti prieigą prie Archeologijos tyrimų duomenų bazės, nes STT 2019 m. gruodžio 16 d. paskelbtoje korupcijos rizikos Kultūros paveldo departamente prie Kultūros ministerijos analizėje (interneto prieiga: <https://www.stt.lt/lt/menu/korupcijos-prevencija/korupcijos-rizikos-analize/2019-metu-rizikos-analizes/>) išaiškino, kad „Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas nedraudžia duomenų tvarkymo. Jei tam tikros profesijos atstovai pagal įstatymus turi būti atestuoti, atestuotų asmenų sąrašas nėra slaptas, jų vykdoma veikla taip pat, tai lieka neaišku, kodėl nenorima šios veiklos daryti skaidresne, atviresne ir aiškesne“.

Nepagrįstas, faktinėms aplinkybėms prieštaraujantis yra ir KPD 2020 m. sausio 14 d. rašte Nr. (1.29)2-100 pateiktas teiginys, kad mūsų asociacijos kreipimesi pacituota STT 2018 m. liepos 18 d. išvados dalis dėl KPD Ketvirtosios nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos ir Mokslinės archeologijos komisijos „sudėčių šiuo metu yra neaktuali, nes 2019 m. gegužės mėnesį buvo patvirtinta naujos sudėties 4-oji Vertinimo taryba“.

Manome, kad KPD šiuo atveju sąmoningai pateikė neteisingą informaciją, nes KPD direktoriaus 2019 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. Į-147 „Dėl Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos ketvirtosios nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos sudarymo“ šios tarybos nare buvo patvirtinta ir dr. Elena Pranckėnaitė („archeologinio, povandeninio nekilnojamojo kultūros paveldo ekspertė; specializacija Taryboje – archeologinis, povandeninis nekilnojamas kultūros paveldas“), kuri tuo pačiu metu yra ir Mokslinės archeologijos komisijos pirmininkė. Kad E. Pranckėnaitė yra ir KPD ketvirtosios nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos, ir Mokslinės archeologijos komisijos narė, nurodyta ir Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos interneto svetainėje paskelbtoje jos privačių interesų deklaracijoje, pateiktoje 2020 m. sausio 13 d.

Dar daugiau, KPD direktoriaus 2019 m. spalio 17 d. įsakymu Nr. Į-279 „Dėl Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos sudaromų nekilnojamųjų kultūros paveldo vertinimo tarybų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintuose nuostatuose ir toliau nėra sprendžiama problema, kai tas pats asmuo yra dviejų KPD ekspertinių organų (pvz., KPD ketvirtosios nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos ir Mokslinės archeologijos komisijos) narys.

Tai yra, vis dar tebėra aktuali STT 2018 m. liepos 18 d. išvados dėl korupcijos rizikos analizės KPD veiklos srityse dalis, kurią cituoju: „Apibendrinus teigtina, kad situacija, kuomet tiek Vertinimo taryboje, tiek Mokslinėje archeologijos komisijoje yra tie patys asmenys, kai kurie iš jų taip pat yra savivaldybės vertinimo tarybų nariai ar kitų Kultūros paveldo departamento Vertinimo tarybų nariai (pvz., I. V. yra Pirmosios ir Ketvirtosios vertinimo tarybos narys, taip pat Mokslinės archeologijos komisijos narys), taip pat yra praktikuojantys, užsiimantys komercine archeologija asmenys, vertinantys savo pačių, savo pavaldinių ar Lietuvos archeologų draugijos narių (kuriai visi

ir priklauso), taip pat ir konkuruojančių komercine prasme archeologų darbus, tuo pačiu ir sprendžiantys dėl archeologinių tyrimų metu rastų objektų vertingųjų savybių, antikorupcinių požiūriu yra neleistina ir taisytina, taip pat rodo galimą viešųjų ir privačių interesų konfliktą. Tokia susiklosčiusi praktika, kai visi minimi procesai sutelkiami kelių asmenų rankose, yra nepakankamai atspari korupcijai, sukuria tam tikrų asmenų ratą, monopolijos principu veikiančią kultūros paveldo ir archeologijos srityje.“

Taip pat tebėra aktuali, tačiau ignoruojama ir toje pačioje STT išvadoje pateikta rekomendacija „2) *tobulinti teisės aktus ir nustatyti imperatyvias nuostatas, leidžiančias būti tik vienos iš Vertinimo tarybų nariu ir draudžiančias tuo pačiu metu būti Mokslinės archeologijos komisijos nariu, įtvirtinant prievolę deklaruoti viešuosius ir privačius interesus“.*

Dėl aukščiau nurodytų aplinkybių manydami, kad Ministerija ir KPD biurokatiškai atsirašinėja, nepagrįstai nesuteikia prašytos informacijos ir taip pažeidžia visuomenės teisę žinoti apie kultūros paveldo vertybių likimui svarbių sprendimų priėmimą, o taip pat vilkina prieš pusantrų metų pateiktoje STT išvadoje nurodytų problemų sprendimą, **prašome:**

- 1. įvertinti KPD ir Ministerijos veiksmus ir/ar neveikimą, dėl kurių jau beveik metus visuomenei nėra prieinama Archeologijos tyrimų duomenų bazė ir net minimali informacija apie Mokslinės archeologijos komisijos veiklą, taip iš esmės įslaptinant viešą informaciją apie archeologinio paveldo objektuose vykdomus archeologinius tyrimus.**
- 2. įvertinti Ministerijos ir KPD veiksmus ir/ar neveikimą, dėl kurių iki šio nėra patvirtinti Mokslinės archeologijos komisijos nuostatai, nors praėjo jau pusantrų metų nuo tada, kai Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba pateikė atitinkamas išvadas ir rekomendacijas 2018 m. liepos 18 d. *išvadoje dėl korupcijos rizikos analizės kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos veiklos srityse*, o Mokslinės archeologijos komisijos nuostatų projektą KPD pateikė Ministerijai 2019 m. rugpjūčio 8 d., t. y. prieš 5 mėnesius.**
- 3. įvertinti, ar Ministerija ir KPD tinkamai atsižvelgė į Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2018 m. liepos 18 d. *išvadoje dėl korupcijos rizikos analizės Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos veiklos srityse* pateiktas pastabas ir rekomendacijas dėl Mokslinės archeologijos komisijos, o jei paaiškėtų, kad šių rekomendacijų nepaisoma – nustatyti priežastis, dėl kurių jos ignoruojamos.**
- 4. Įvertinti, ar Ministerija tinkamai kontroliuoja KPD sprendimus, susijusius su Mokslinės archeologijos komisijos veikla.**
- 5. Įvertinti Ministerijos ir KPD neatsakymą į didžiąją dalį prašymų, pateiktų asociacijos „Aplinkos ir paveldo saugojimo sąjūdis“ 2019 m. gruodžio 20 d. kreipimesi, ir KPD atsakyme pateiktą neteisingą informaciją, neva STT 2018 m. liepos 18 d. išvados dalis dėl KPD Ketvirtosios nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos ir Mokslinės archeologijos komisijos „sudėčių šiuo metu yra neaktuali, nes 2019 m. gegužės mėnesį buvo patvirtinta naujos sudėties 4-oji Vertinimo taryba“, nors, sprendžiant iš viešų duomenų, dr. E.**

Pranckėnaitė yra ir KPD ketvirtosios nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos, ir Mokslinės archeologijos komisijos narė.

PRIDEDAMA:

1. Asociacijos „Aplinkos ir paveldo saugojimo sąjūdis“ 2019-12-20 raštas;
2. Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos 2020-01-15 raštas S2-151 „Dėl informacijos suteikimo“;
3. KPD 2020-01-14 raštas Nr. (1.29)2-100 „Dėl informacijos suteikimo“;
4. Informacijos, pateiktos KPD 2020-01-14 rašte Nr. (1.29)2-100 „Dėl informacijos suteikimo“ nurodytoje prieigoje, kopija.

Rasa Kalinauskaitė, asociacijos „Aplinkos ir paveldo saugojimo sąjūdis“ valdybos pirmininko pavaduotoja